

Біологічні дослідження. – 2013: матеріали IV наук.-практич. всеукр. конф., 16-18 квітня 2013 р. – Житомир, 2013.

УДК 712.3(929.7)

Ф.Ф. Марков¹

¹Житомирський національний агроекологічний університет,
вул. Старий бульвар 7, м. Житомир, 10008

ПАРКИ–ПАМ'ЯТКИ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА ЯК БАЗА ДЛЯ ТЕОРЕТИЧНОГО І ПРАКТИЧНОГО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО ПАРКОБУДІВНИЦТВА (НА ПРИКЛАДІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва – це найбільш визначні та цінні зразки паркового будівництва з метою охорони їх і використання в естетичних, виховних, наукових, природоохоронних та оздоровчих цілях [5]. У Житомирській області відомі 5 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення та 18 – місцевого значення [2].

Нами було досліджено 6 парків, які знаходяться в різних геоботанічних районах: Урочище «Юліно» (Овруцько-Словечанський район), парк ім. Миклухи-Маклая (Коростеньсько-Малинський р-н), Коростишівський парк (Житомирський р-н), Вільхівський (Шепетівсько-Баранівський р-н), Турчинівський (Любарсько-Чуднівський р-н) та Червонський (Фастівський р-н). Вибір геоботанічного принципу при визначенні об'єктів дослідження ми пояснюємо тим, що при створенні парків важливо враховувати й аборигенну рослинність [1].

Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Юліно» був закладений Олександром Ніколовичем Терещенко, який придбав маєток біля с. Потаповичі Овруцького району задля коханки Юлії. Для розробки проекту та проведення робіт були запрошені італійські архітектори та садоводи. Вони вирішили розбити парк у регулярному стилі, висадили унікальні для даного регіону види дерев та чагарників. Нині залишилась лише ялинова та ліщинова алеї, а домінантними деревними породами є тополя, верба, граб та вільха.

Парк імені Миклухи-Маклая у м. Малин був закладений напочатку XIX століття. Родина Миклух приїхала у містечко Малин наприкінці XIX ст.. Спершу вони жили в старій великій будівлі, але згодом звели новий цегляний двоповерховий будинок та інші споруди: стайню для коней, хлів для худоби, курник та стодолу для збіжжя. У новоствореному маєтку було закладено фруктовий сад та парники, зроблено копанку для розведення риби. Головний будинок, який мав 8 кімнат на першому поверсі та 9 – на другому, був розташований серед великого старовинного парку, де пізніше заклали манеж, крокетну ділянку, дві бесідки. Парк мав особливу цінність – у ньому було багато рідкісних дерев віком 500 – 600 років. Він був

Біологічні дослідження. – 2013: матеріали IV наук.-практич. всеукр. конф., 16-18 квітня 2013 р. – Житомир, 2013.

спланований у ландшафтному стилі. На утримання парку сім'я Миклух утримувала двох садовників. На сьогоднішній день, на жаль, більшість рослин не збереглися, у тому числі й ті, що були завезені Миклухою-Маклаєм з Нової Гвінеї [4].

Старовинний парк у місті Коростишів був створений наприкінці XVI століття Філоном Кmiteю, який у 1565 році продав маєток Івану Олізару. Реконструкцію маєтку та паркових насаджень було проведено напочатку XX століття графом Густавом Олізаром. Він, під враженням кримського досвіду, вирішив привести до ладу батьківський маєток. За його задумом парк повинен був поєднувати в собі елементи минулого і сьогодення, нагадувати про дорогих людей та події, далекі країни і масонські інтереси. На верхній терасі, де колись стояв палац, розбили партер у регулярному стилі, в центрі якого розмістилися декоративний басейн і арка з граніту з масонськими символами. Газонні боскети правильної форми були окантовані бордюром з низькорослих квітів-літників. По кутах були висаджені двометрові туї пірамідальної форми, а вздовж бордюрів - зелені кулясті самшити. У глибині садиби збудували невеликий двоповерховий будинок. Майданчик перед ним був засаджений берлінськими тополями.

Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Вільхівський» має давню історію. З 1780 року село Ульха (нині Вільха) належало поміщиці Францишки Прушинської. Свого часу поміщик І. Прушинський після роздумів замовив своєрідний архітектурний план маєтку архітекторам Охотському, Стецькому та Едварду Хлопіцькому. Вони розробили проект парку у ландшафтному стилі. Важливе значення у цій справі відіграв і географічний фактор, включаючи річку Случ. Так відбулась будова маєтку, що з 1900 року знаходився у власності графа Костянтина Канкріна. У зв'язку з історичними подіями 1917 року Ольхівський маєток, залишений останнім його власником з династії Істоміних Михайлом Костянтиновичем та дружиною, французенкою за походженням, було поступово розграбовано і зруйновано.

Старовинний парк у селі Турчинівка Чуднівського району був створений напочатку XIX ст. Федір Артемович Терещенко, який придбав маєток наприкінці XIX ст., провів його реконструкцію та розпочав будівництво палацу у ренесансно-модерновому стилі. Будівництво палацу та реконструкцію парку завершила донька Федора Артемовича Наталія Уварова, яка за словами очевидців власноруч висаджувала деревні та чагарникові рослини. Проект реконструкції був виконаний європейськими архітекторами у ландшафтному стилі на базі корінних дубово-соснових лісів. Нині на території парку знаходиться ПТУ-30, завдяки чому маєток частково зберіг свою естетику.

Чевронський парк відомий перш за все завдяки видатному конструктору Ф.Ф. Терещенко, який отримав маєток у с. Червоне та цукровий завод від батька Федора Артемовича у спадок. Федір Федорович був високоосвіченою людиною, любив комфорт природу, гарно малював,

Біологічні дослідження. – 2013: матеріали ІV наук.-практич. всеукр. конф., 16-18 квітня 2013 р. – Житомир, 2013.

але найбільший його захопленням було літакобудування. На території маєтку були збудовані майстерні, у яких Федір Федорович конструював свої літаки (сім моделей). Останній з них був на озброєнні в армії Російської імперії під час Першої світової війни. З проектом Терещенка-молодшого були реконструйовані паркові насадження, прокладена дорожньо-стежкова мережа, очищені озера та закладений фруктовий сад. Також реконструкції підлягав палац, який був збудований у 50-х роках ХІХ ст. Роботи проводила фірма Фрідріха Мельцера з Санкт-Петербурга, відома своїми роботами по Зимовому палаці та Царському селі. Сьогодні в парку зростають 110-200 річні насадження переважно місцевих порід. Особливо привабливими є сторічні алеї лип, каштанів, білої акації [3].

З вищевикладеного матеріалу видно, що при створюванні парків наприкінці ХІХ – початку ХХ століття дворяни та поміщики користувалися послугами видатних європейських архітекторів, які прагнули максимально використовувати красоту і неповторність українських природних ландшафтів. Вивчення парків-пам'яток садово-паркового мистецтва дозволить з іншої точки зору підійти до вирішення проблем сучасного паркобудівництва.

Література

- 1.Клименко Ю.О. Насадження старовинних парків-пам'яток садово-паркового господарства Житомирської області /Ю.О. Клименко // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – вип. 19.7 – С. 28-37.
- 2.Марков Ф.Ф. Природно-заповідні об'єкти Житомирського Полісся та їх сучасний стан / Ф.Ф. Марков // Наук. вісник НЛТУ. – 2011 р. – Вип. 21.17 – С. 55-59.
- 3.Марков Ф.Ф. Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва «Червонський» - об'єкт історичної, культурної та архітектурної спадщини / Ф.Ф. Марков // Вісник ЖНАЕУ. – 2012 р. – № 2 (31). – т. 1. – С. 246 – 253.
- 4.Markov F. Miklouho-Maclay park – the object of historical, cultural and architectural heritage / F. Markov// Materials of Annual 18th International Scientific Conference Proceedings “Research for rural development – 2012”, Jelgava, 2012. – P. 148-151.
5. [Електронний ресурс] [http://uk.wikipedia.org/wiki/парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва](http://uk.wikipedia.org/wiki/парк-пам'ятка_садово-паркового_мистецтва)